

KOVÁCS ZITA

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Aetas 40. évf. 2025. 4. szám, 146–148.

ISSN 0237-7934

DOI 10.14232/aetas.2025.4.146-148

www.aetas.hu

A paleolitikumtól napjainkig, avagy Itália története A-tól Z-ig*

Pete László: *Olaszország története – A kezdetektől napjainkig*. Budapest: Rubicon Intézet Nonprofit Kft., 2023. 656 oldal

Pete László az *Itáliától Olaszországig* (Gondolat Kiadó, 2018.) című kötetet követően ezzel a monumentális vállalkozással folytatja az Appennini-félsziget átfogó történelmét tárgyaló művek sorát. Fontos és hiánypótló vállalkozásról van szó mindkét esetben, hiszen Kis Aladár 1975-ös *Olaszország története 1748–1968* (Akadémiai Kiadó) óta ez a két mű jelenti az első komoly szakirodalmi előrelépést Itália történelmének magyarországi feldolgozása terén.

Az *Olaszország története* azonban más szempontból is fontos állomás a félsziget történelmével foglalkozó magyar történetírásban. Az a részletező szemlélet és alaposság, amellyel a szerző áttekinti Itália teljes történelmét a paleolitikumtól egészen 2022-ig, nemcsak a történelmi események gazdag illusztrációját adja, de egyben átfogó képet is nyújt a történettudomány legfrissebb eredményeiről, az egyes témákban fellelhető legújabb kutatási eredményekről és a vonatkozó szakirodalomról. A könyv igazi különlegessége az, hogy a történelmi-politikai panoráma záró fejezete szinte napjainkig, a 2020-as évek elejéig nyúlik, így számos hasznos tudással szolgál a mai Olaszország

belső történéseire, a kirajzolódó politikai tendenciákra vonatkozóan. A kronológiai határt így a kiadás éve (2023) előtt húzza meg a szerző, már csak azért sem merészkedve tovább, hogy ne essen az óvatlan „jós-latok” kísértésébe. S hogy a szakmai értéken és jelentőségen túl a vállalkozás a kiadó számára is szinte garanciát nyújtson a sikerre, ott a szerző lehangolóan könnyed elbeszélői stílusa, az az elegancia, ahogyan a hatalmas matéria fölött diszponál „A-tól Z-ig”. A könyv olvashatósága jelentős mértékben megkönnyíti az információk feldolgozását, a folyamatok összefüggésének megértését, de talán még fontosabb az, hogy ennek köszönhetően kitágul a lehetséges olvasóközönség köre. Az *Olaszország története* ugyanis nemcsak a szűkebb szakmai réteg számára jelent hasznos kézikönyvet – ideértve a történészhallgatókat, akik számára igazi kincsesbányát jelenthet a mű –, hanem e háromezer éves kultúrának helyet adó Appennini-félsziget története iránt érdeklődő bármely laikus olvasó számára is izgalmas olvasmánynak mutatkozik.

A kötet tizenkét fő egységre bontható. A bevezetőt tíz nagy fejezet követi, amelyek közül kilenc kronológiai sorrendben haladva, a történelmi koroknak megfelelő korszakolás szerint dolgozza fel a félsziget történelmi eseményeit (Az ősi Itália; Itália római uralom alatt; Itália a középkorban; Itália a

* * Az írás a Kulturális és Innovációs Minisztérium Egyetemi Kutatói Ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési

és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

modern korban; Itália a 18. században; A *Risorgimento*; A liberális Olaszország; A fasiszta Olaszország; A köztársasági Olaszország). A *Minden út Rómába* vezet címet viselő utolsó fejezet pedig – mintegy kiegészítendő a történelmi események sorát – néhány oldalas összefoglalót nyújt Itália művészet- és művelődés-, valamint egyház-, gazdaság- és politikatörténeti jelentőségéről. A szerző statisztikák, nagy mennyiségű levéltári anyag, magyar és idegen nyelvű szakirodalom felhasználásával a legfrissebb kutatási eredményeket adja közre: a felhasznált forrásokkal illusztrálja az egyes fejezetekben bemutatott eseményeket, a gazdasági, társadalmi és politikai folyamatokat. A könyvet a (főként fekete-fehér) *Térképek* és az *Adattár* fejezetek zárják, amelyek a könnyebb megértést és tájékozódást szolgálják. Így például az *Adattárban* helyet kap a műben bemutatott történelmi események rendszerező kronológiája, az előforduló olasz kifejezések és fogalmak magyar nyelvű magyarázata glosszárium formájában, továbbá az uralkodók, államfők és miniszterelnökök részletes listája. Ez utóbbiak sorát a mondai hagyományra támaszkodó római királyok kezdik, majd dinasztikánként elkülönítve a római császárok, aztán az államalakulatok és földrajzi régiók alapján (például keleti gót állam, longobárd állam, Savoya és Szardínia, Milánó és Lombardia stb.) osztályozott uralkodók folytatják, köztük királyok, grófok, örgrófok, hercegek, signorék, dózsék és pápák. A listát Olaszország kormányfői zárják Camillo Benso di Cavourtól (1861) egészen Giorgia Meloniig (2022). A könyvet az egyes fejezetek szerinti bontásban azokhoz illeszkedő bibliográfia, végül névmutató zárja.

Érdemes szót ejtenünk a könyv címről is, hiszen a történelmi körökben gyakran visszatérő kérdés, megengedett-e *Olaszországról* beszélni az 1860 előtti idők vonatkozásában, vagy helyesebb az *Itália* megnevezést használni. Mivel a könyv az Appennini-félsziget teljes történetének feldolgozására vállalkozik, korántsem mellékes a kérdés, ám szemmel láthatóan a szerző egyértel-

műen állást foglal már a kötet címének megválasztásával is, majd később magyarázza az okokat is. A titkot és a felfedezés örömét bízzuk azonban az olvasókra, mert szinte ezzel egybeforrva jelentkezik az a másik izgalmas kérdés is, hogy ti. az *egyesülés* vagy az *egyesítés*-e a helytállóbb szóhasználat a mai Olaszország megalakulása kapcsán. Pete László egészen a gyökerekig megy vissza, hogy választ kapjunk nemcsak erre a kérdésre, de az Itália-, majd az olasz (nemzet) tudat kialakulására, az azokat meghatározó tényezőkre vonatkozóan is. Talán nem véletlen, hogy a kötetben a többi korszakhoz képest időbeli terjedelmét tekintve arányaiiban némileg nagyobb teret kaptak a *Risorgimento* eseményei. Ennek oka nemcsak a szerző személyes kutatói pályájának elköteleződése a szóban forgó korszak iránt, hanem sokkal inkább az egység megszületése körüli kérdések rendkívüli összetettsége. Az egységhez vezető út és a mögötte álló történelmi-politikai ellentétek feltárása ugyanis alapvető kulcs lehet a mai Olaszország politikai-társadalmi, sőt több szempontból akár kulturális sajátosságainak megértéséhez is. A *Risorgimento* Itália történelmében olyan kardinális fordulópontot jelentett, amely az Olaszország létrejöttével konzervált vagy épp azzal együtt megszülető – főként társadalmi és gazdasági – problémákon keresztül a mai napig hatást gyakorol az olasz államra. A 21. századi állapotok pedig csak a félsziget regionális heterogenitásának, a *Risorgimento* kiváltó okainak, valamint az *egyesülés* és *egyesítés* közti különbségeknek a feltárásával érthetők meg.

Végezetül említsük meg Pete László könyvének egy teljesen más vonatkozású jelentőségét is. Az egyes fejezetekben megjelent olasz-magyar kapcsolattörténeti vonatkozásoknak köszönhetően a két nemzet történelmének és kultúrájának összefonódásait feldolgozó történettudományi monográfiák sorát is gyarapítja. A kapcsolattörténeti szál – bár nem szembeötlő módon – a két országot összekötő történelmi kihívások és problémák (például törökellenes harcok,

Habsburg-elnyomás) beemelésén keresztül jelenik meg. A szerző megemlíti többek között az olasz nemzetállam létrejöttéért Garibaldi oldalán harcoló Türr István és magyar katonatársai tetteit, a két nemzet függetlenségét célul kitűző patrióták közötti bajtársi kapcsolatot, de ezt az olasz–magyar kapcsolattörténeti dimenziót erősíti az a tény is,

hogy az előszót Gabriele La Posta, a Budapesti Olasz Kultúrintézet igazgatója írta.

Összességében tehát Pete László nagyívű monográfiája helyet követel magának az Appennini-félsziget történelme és többévezre-des kultúrája, az egymást követő civilizációk iránt érdeklődő és közérthető módon tájékozódni vágyó minden magyar olvasó könyvespolcán.